

کابل - 22 سرطان 1391 (12 جولای 2012)

معضل فساد و دست های بیصدا

محمد اکرام اندیشمند

فساد به عنوان یک معضل لاینحل و درد لاعلاج در افغانستان بار دیگر نگرانی کشورهای کمک کننده را در آخرین گردهم آیی بزرگ و رسمی این کشورها در توکیو بر ملا کرد. در این کنفرانس که هرچند کمک کنندگان متعهد شدند تا شانزده میلیارد دالر کمک برای افغانستان ارائه کنند، اما از معضل بزرگ فساد در دولت افغانستان و از حیف و میل کمک ها سخن گفتند. این کشورها کمک های خود را به مبارزه ی جدی دولت افغانستان با فساد و تلاش در جهت حکومتداری خوب و رعایت حقوق بشر مشروط کردند.

پیام رئیس جمهور قبل از سفر توکیو:

رئیس جمهور کرزی قبل از مجلس توکیو اعضای پارلمان افغانستان را در یک اقدام کم سابقه پیش از پایان تعطیلات تابستانی به پایتخت فراخواند و در مجلسی متشکل از سه قوای دولت به ایستادگی در برابر فساد تأکید کرد. هرچند وی از پایان دادن به مصلحت گرایی که به باور وی مانع مبارزه با فساد در درون دولت می شود، سخن گفت تا پیامی به کنفرانس توکیو باشد، اما به نظر میرسد که این پیام مؤثریتی چندانی در توکیو نداشت.

دست بیصدا:

رئیس جمهور کرزی که به شدت در کنفرانس توکیو (9 جولای 2012) تحت فشار قرار گرفت تا ادعای مبارزه با فساد را در عمل نشان دهد، در پایان کنفرانس توکیو و قبل از بازگشت به کابل با بیصدا خواندن یک دست در این مبارزه به فشار غربی ها واکنش خشم آلود نشان داد. او در نشست خبری در توکیو گفت که: صدا از یک دست بلند نمیشود.

او بیصدایی این دست را که اشاره به دولت افغانستان داشت به عدم همکاری و در واقع عدم صداقت کشورهای کمک کننده و کشورهای غربی ارتباط داد. رئیس جمهور نحوه ی کمک ها و عدم شفافیت کمک کنندگان را در مصرف کمک ها از عوامل مهم گسترش فساد خواند.

بدون تردید یکی از عوامل فساد در افغانستان به خارجی ها و نحوه ی کمک و عملکرد آنها برمیگردد، اما آیا میتوان بیصدایی و ناتوانی دست دولت افغانستان را به این عامل محدود کرد؟

تعریف فساد:

مبارزه با فساد بدون تعریف فساد نامؤثر و غیرعملی است. دولت افغانستان که به وجود فساد در درون نهاد های مختلف خود معترف است و پیوسته از مبارزه با فساد دم میزند، اما تا کنون تعریف درست و روشنی از فساد ندارد. دولت در گام نخست میباید بصورت شفاف و دقیق فساد را تعریف کند. این فساد که هم جامعه جهانی به خصوص مجامع کمک کننده و هم دولت افغانستان از آن سخن میگوید چیست؟ آیا فساد تنها محدود به اخذ رشوت مامورین دولتی از مراجعین می شود یا شامل نظام ناقص و ناکارآمد سیاسی و اجتماعی و انواع بیعدالتی و تبعیضی میشود که دولت در سطوح مختلف به آن آلوده است؟

تشخیص مراکز و محورهای فساد:

بدون تشخیص مراکز و محورهای فساد نمیتوان از تعریف فساد در مبارزه با این پدیده استفاده کرد. وقتی دولت افغانستان در جهت مبارزه با فساد به تعریف فساد پرداخت، شناسایی لانه ها و مراکز فساد مستلزم این مبارزه است. مراکز اصلی فساد در کدام بخش های دولت افغانستان قرار دارد؟ کدام ارگانهای دولتی در چه سطحی آلوده در فساد هستند؟ آمار و میزان فساد در این ادارات چگونه است؟ افراد فاسد، حلقه ها و محور فساد در کدام ارگانها و نهاد های دولتی لانه کرده اند؟ میزان نفوذ و قدرت سیاسی، اجتماعی و حتا نظامی آنها تا چه حدی است؟ حامیان خارجی در عقب این لانه ها و مراکز فساد و در پشت سر افراد و حلقه ها فاسد و غارتگر کیها هستند؟

اراده و برنامه:

ادعای مبارزه با فساد علی رغم تعریف فساد و شناسایی مراکز فساد بدون اراده و برنامه در جهت مبارزه با فساد راه به جایی نمیرد. فساد زدایی برنامه ریزی و اراده کار دارد. آیا تشکیل کمیسیونها و افزایش اداره های جدید نمایشی از چنین اراده و گام مؤثر در زدودن فساد است؟ کارآیی و عملکرد غیر مؤثر و بی نتیجه ی این کمیسیونها و ادارات مبارزه با فساد پاسخ این پرسش را روشن میسازد.

بدون شناخت مراکز فساد در درون دولت و عدم تشخیص تفاوت میزان فساد در ارگانها و ادارات مختلف دولتی و آمار دقیق در مورد فساد نمیتوان برای مبارزه با فساد برنامه ریزی کرد.

ابزار و زمینه های مبارزه با فساد:

در پایان همه مقدماتی که از الزامات مبارزه با فساد و فساد زدایی شمرده میشود، ابزار تطبیق مبارزه با فساد و زمینه های مساعد اجتماعی و فرهنگی این مبارزه مراحل عملی در این روند است. در میان تمامی ابزار های مبارزه با فساد و زمینه های مساعد این مبارزه، نظام و سیستم درست سیاسی و

مجری این نظام به ویژه قوای اجرایی و قضایی دولت افغانستان نقش تعیین کننده در فرآیند مبارزه با فساد دارد. با سیستم غلط فساد زای سیاسی و اجتماعی و مجریان آلوده و آغشته با فساد نمیتوان وارد میدان مبارزه با فساد شد و نمیتوان از این میدان پیروز برآمد. نه تنها در مبارزه علیه فساد از یکدست صدایی بر نمیخیزد، بلکه دستان آلوده به فساد در این مبارزه صدایی نخواهند داشت.